

GLAGOLSKI ASPEKT U PERZIJSKOM I BOSANSKOM JEZIKU / Sabaheta Gačanin. - Sarajevo : Orijentalni institut u Sarajevu, 2010. - 127 str. (Posebna izdanja XXXI).

Monografija Sabahete Gačanin prerađena je verzija njene magistarske radnje *Kontrastivna analiza glagolskog aspekta u perzijskom i bosanskom jeziku*. To je opsegom nevelika, ali sadržajem značajna radnja u kojoj se prvi put kontrastiraju načini izražavanja glagolskog vida u bosanskom i perzijskom jeziku. Cilj studije nije podrobno opisati vid u dva promatrana jezika, već pokazati na konkretnim primjerima iz perzijskog, prikupljenim iz ograničenoga, ali dovoljno raznovrsnog korpusa, njihove prevodne ekvivalente u bosanskom jeziku primjenjujući kontrastivnu metodu analize. Na taj se način ukazuje na sličnosti i razlike u pogledu izražavanja vidskih značenja u ta dva jezika.

U polazištima za analizu autorica je uzela u obzir relevantne radove o glagolskom vidu u perzijskom i u slavenskim jezicima, kao i teorijske rasprave o toj gramatičkoj kategoriji u drugim jezicima. Temi je pristupila poglavljem o glagolskom aspektu kao općelingvističkoj kategoriji prikazujući je u svjetlu savremenih tumačenja. U vlastitom osvrtu na ta savremena lingvistička tumačenja aspekta autorica obrazlaže da svoj stav bazira na onima koja uzimaju za pretpostavku interakciju glagolskog vida i ostalih kategorija pridruženih glagolu. Time je postavila polazište za opis vida u bosanskom i perzijskom jeziku u svojoj studiji. U tom pregledu, predloženom na desetak stranica, autorica pokazuje da je u bosanskom jeziku glagolski vid u jednoj mjeri leksikalizirana kategorija budući da ga već u svome obliku reflektira infinitiv glagola, ali istodobno ističe da se ta kategorija ne može uklopiti u opoziciju svršeno/nesvršeno (perfektivno/imperfektivno) kao jednu jezičku univerzaliju. Naime, sam oblik glagola nije uvijek dovoljan da se utvrdi je li neki glagol perfektivan ili imperfektivan, već se do tog saznanja dolazi sagledavanjem glagolskog oblika u kontekstu i u korelaciji s drugim dijelovima rečenice. Autorica tako pokazuje da glagolski aspekt u bosanskom jeziku promatra ne samo kroz njegov morfološki nego i sintaktički karakter.

S druge strane, u perzijskom jeziku infinitiv glagola ne sadrži aspekatsku distinkciju, već je u tom smislu neutralan, te se realizacija aspekta u perzijskom vrši na sintaktičko-semantičkom planu. Glagolski aspekt u perzijskom autorica opisuje razmatrajući najprije tradicionalni i moderni pristup toj kategoriji u gramatikama perzijskog jezika, a potom i pristup Gernota Windfuhr u *Persian Grammar* (1979). Tom je autoru posvećena pažnja stoga što je on u

objašnjavanju glagolskog vida u perzijskom jeziku razvio diskusiju o pitanju da li je glavno distinktivno obilježje perzijskog glagolskog sistema vid ili glagolsko vrijeme, te je postavio tezu da vid u tom smislu ima primarnu, a glagolsko vrijeme sekundarnu ulogu.

Zacijelo je, barem jednim dijelom, Windfuhrova diskusija autoricu usmjerila i na pitanje semantičke komponente aspektualnosti (*aktionsart*), te je nadalje u svojoj studiji o glagolskom aspektu u perzijskom i bosanskom jeziku razmotrila glagole s obzirom na njihova inherentna značenja koja se tiču aspekta. U tom je dijelu rada pokazala opću podjelu glagola na stativne i dinamičke, potom podjelu dinamičkih glagola na punktualne i durativne, te durativnih glagola na *teličke* (ograničene) i *ateličke* (neograničene). Svrha ovoga pregleda je pokazati da je tip glagolske situacije (npr. *kihati-kihnuti*, *preći ulicu* (jedan subjekt ili više njih)) u perzijskom jeziku vidljiv tek na sintaktičko-semantičkom nivou. U prikazu *aktionsarta* u bosanskom jeziku autorica je podsjetila na njegovih 19 tipova (npr. ingresivni: *poletjeti*, *progovoriti*), kompletivni: *dopisati*, totivni: *odslužiti*, atenuativni: *prošetati* itd.). U zaključku tog razmatranja istaknula je da se svi ti tipovi *aktionsarta*, karakteristični za bosanski jezik, mogu razvrstati po već spomenutoj podjeli na stativne i dinamičke glagole.

Središnji dio studije čini sama semantička analiza aspekatskih formi u promatranim jezicima. Analiza se sastoji od dva glavna dijela: imperfektivni aspekt i perfektivni aspekt, s tim što su i jedan i drugi obrađeni najprije u neprošlom, potom u prošlom vremenu. Kao zaseban dio u ovoj analizi obrađen je perzijski progresivni aspekt budući da se autorica priklonila stavu onih lingvista koji smatraju da je taj aspekt u perzijskom nezavisan od imperfektivnog. Treba istaknuti da je analiza glagolskog aspekta u perzijskom i bosanskom jeziku upotpunjena jednim poglavljem u kojem se razmatra interakcija glagolskih vremena i glagolskog vida. To je zasigurno neizbježna tema u kontrastiranju slavenskog vida s vidom u neslavenskim jezicima.

U ovoj se monografiji autoričina razrada složene strukture glagolskog vida pokazuje uspješnom. Stoga je ovo vrijedan doprinos opisu vidske problematike. Kao svaka kontrastivna analiza jezika, i ova je korisna iz najmanje dva razloga. Jedan je što doprinosi potpunijem opisu perzijskog i bosanskog jezika, i to na temelju analiziranja njihovih sličnosti i razlika. Drugi je što doprinosi lakšem učenju perzijskog jezika, a učenje stranoga jezika metodom kontrastiranja svakako razvija jezičku svjesnost, odnosno pomaže potpunije upoznavanje maternjeg jezika i svijest o njegovim kategorijama.

Kerima Filan